

Rabmunka a szabadban ^[1]

A közölt feljegyzés az általunk ismert első dokumentuma annak a törekvésnek, amely a börtönügy átalakítását és a rabmunkáltatásnak a szocialista tervezési rendszerébe illesztését tűzte ki célul. „Csehszlovákiában az elítéltek túlnyomó többsége – ideértve a politikai bűntetteseket is – üzemekben és bányákban dolgozik 200–500 főnyi csoportokban. Ez a rendszer évek óta jól bevált, a szökés minimális és tapasztalataik szerint az átnevelés sokkal eredményesebb, mint a börtönökben berendezett műhelyekben végzett munka során.”

Bevezetés

A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt egyesítésével létrehozott Magyar Dolgozók Pártja (MDP) figyelmét és energiáit a kezdeti időkben kettős feladat kötötte le: áttérés a hegemon pártrendszerrel az egypártrendszerre, illetve a hatalmi intézményrendszer teljes körű átszervezése. Lényegében csak ezt követően kerülhetett sor arra, hogy a *kommunista világméretű intézet magyar laboratóriumában* megkezdjék - vagy legalább előkészítsék - a konkrét kísérleteket. A közölt feljegyzés az általunk ismert első dokumentuma annak a törekvésnek, amely a börtönügy átalakítását és a rabmunkáltatásnak a szocialista tervezési rendszerébe illesztését tűzte ki célul. A rabmunkáltatás csúcspontján, 1953. június 1-jén a letartóztatottak, internáltak és katonai elítéltek száma 40 734 fő, ebből a dolgozók száma 28 032 fő volt. 1952. októberi adatok szerint 45 helyen dolgoztak az elítéltek büntetés-végrehajtó (bv.) intézetekben, továbbá bv. intézeti őrparancsnokságok, bv. munkahelyek által ellenőrzött helyeken.

A dokumentum több más vonatkozásban is figyelmet érdemel:

1. A Csehszlovákiában járt - külügyminisztériumi tagokkal kiegészített - igazságügy-minisztériumi küldöttség útjának a kormányzati iratokban nincs nyoma. A kísérőlevél tanúsága szerint a jelentést Hajdú Gyula igazságügyi államtitkár Kovács Istvánhoz, az MDP Központi Vezetősége (KV) Szervező Bizottságának tagjához küldte. (Kovács István egyidejűleg a KV Politikai Bizottságának póttagja és a KV Titkárságának is tagja volt.)
2. A dokumentum Rákosi Mátyás titkári iratai között maradt ránk.
3. A kísérő levél kiegészítő feljegyzéseket említ, maga a jelentés azonban - jelen ismereteink szerint - nem maradt ránk.

Forrás

Javaslat a csehszlovákiai börtönmunka rendszerének magyarországi bevezetésére

IGAZSÁGÜGYI ÁLLAMTITKÁR

2/1949. Hsz.

Magyar Dolgozók Pártja Szervező Bizottsága,
Kovács István elvtársnak

Budapest

Kedves Kovács Elvtárs!

A Prágában járt küldöttségünk kiegészítő feljegyzéseit csatoltan megküldöm.

Budapest, 1949. július 19.

Eltársi üdvözléssel:

/Dr. Hajdu Gyula/

*

Tárgy: A csehszlovákiai börtönügyi viszonyokról

szerzett információk.

Feljegyzés

Megtekinttem Prága egyetlen nagy börtönét, a Pankrác börtönt, ahol ez idő szerint kb. 800 vizsgálati fogoly van, kiknek túlnyomó része politikai bűntettes. Ez a börtön teljesen a mi Markó utcai börtönünknek felel meg, ugyanaz a rendszere is. Távrolról sincs azonban olyan zsúfoltság, mint nálunk. A foglyok ellátása ételmezési és elszállásolási szempontból sokkal jobbnak látszik, mint nálunk. A vizsgálati foglyok túlnyomó része különböző igen jól felszerelt műhelyekben dolgozik.

Alkalmam volt megbeszélést folytatni Dr. Gloss elvtárral, a prágai igazságügy-minisztérium börtönügyi osztályának vezetőjével. A tőle beszerzett legértékesebb információ az, hogy Csehszlovákiában az elítéltek túlnyomó többsége - ideértve a politikai bűntetteseket is - üzemekben és bányákban dolgozik 200-500 főnyi csoportokban. Ez a rendszer évek óta jól bevált, a szökés minimális és tapasztalataik szerint az átnevelés sokkal eredményesebb, mint a börtönökben berendezett műhelyekben végzett munka során. Azt, hogy mely üzemekben és bányákban hányan dolgoznak, és milyen munkát végezzenek, a tervezési és szervezési szervek irányítják, az igazságügy-minisztérium börtönügyi osztályával karöltve a létrejött keretszerződés alapján.

A régi börtönintézeteket a fontos helyekről leváltották, csak adminisztratív, főleg gazdasági ügyeket intézhetnek, a fegyőrök javarészt is kicserélték. Jelenleg 5 hónapos fegyőrképző iskolájuk működik Szlovákiában, és ott képezik ki az új kádereket.

A csehszlovák elvtársakkal folytatott beszélgetések alapján javaslom, hogy börtönügyi osztályunk vezetője menjen ki egy kb. 2 hetes tanulmányútra, amelynek kapcsán a helyszínen tanulmányozhatná a csehszlovák börtönöket, az üzemekben és bányákban folyó munkáltatást és a fegyőri iskolát. A csehszlovákok is ideküldenek utána az ő börtönügyi vezetőjüket tanulmányútra.

Budapest, 1949. évi július hó 19. napján.

A kísérőlevél (első példány) és a kiegészítő feljegyzések közölt darabja (másodlat) levéltári lelőhelye: MOL M-KS 276. f. 65. cs. 324. ő. e.

Címkék:[Csehszlovákia](#) ^[2][Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[3][MDP](#) ^[4][Rákosi Máttyás](#) ^[5][rabmunka](#) ^[6]**Kiadás:** 6. évfolyam (2006) 6. szám**Forrás webcím:** https://www.archivnet.hu/politika/rabmunka_a_szabadban.html**Hivatkozások**

[1] https://www.archivnet.hu/politika/rabmunka_a_szabadban.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/csehszlovakia>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-matyas>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rabmunka>